

שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן ב

גדר האיסור של הליכה אחורי אשה ובנוגע לזה"ז = לזמן הזה = ב"ה. כ"ד תשרי תשכ"ו. ירושלים עיה"ק תובב"א.
למע"כ ידי"נ הגאון הגרש"ז אויערברך שליט"א ראש ישיבת קול תורה אחדשכתר"ה באהבה וכבוד.

באחת הפגישות לפי זמן מה שאלני כתר"ה מהו הגדר של האיסור להלך אחורי אשה, ואם זה שייך גם בעליה לאוטובוס, ולפעמים קורה שאשת אדם גדול מחכה ג"כ לעלות לנסוע האם יש להמנע מלכבדה לעלות קודם משום חשש האיסור של הליכה אחורי אשה. ונדברנו מדברי הריטב"א בסוף קדושין שנזכר גם בפ"ת אה"ע סי' כ"א סק"ג, ולא עלה בידינו דבר ברור.

(א) והנה ראה זה מצאתי כעת דבר נפלא בזה בלקט יושר חיו"ד, אגב עיוני בו בקשר לענין אחר, והוא זה. דבסי' שע"ו בסופו כותב בשם רבו התה"ד וז"ל: ואמר שמותר לילך אחר אשת חבר או אחר אמו משום דבזמן הזה אינו אנו מזהרין כ"כ מלילך אחר אשה עכ"ל. ולכאורה מופלאים המה דברי לקט יושר אלה ואין להם כל הבנה, דמאי שנא אשת חבר מאשה דעלמא? והאם בהליכה אחריה אין גבה אותו חשש הרהור שחיישינן בזה על אשה דעלמא?

על כן עלה בדעתי לפרש דאולי כוונת התה"ד היא על דרך - האופן ששאל כתר"ה, והיינו בהיכא שיש בההליכה אחר אשת החבר משום חלוקת כבוד לה בתור אשר חבר, ועל כן התיר התה"ד להלך אחריה בהכריעו דעשה דכבוד התורה עדיף. וכן זה שכותב או אחר אמו כוונתו, אחרי אמו של המהלך והעדיף בזה על כן ג"כ מצות כיבוד אב, דבחבר מצינו רק שאמרו דאשת חבר כחבר ולא גם באמו [או התיר באמו מפני שבכלל אין בהילוך אחריה כ"כ הרהור].

(ב) אך עדנה צריך עיון סיומ דברי הלקט יושר, במה שמנמק הטעם דמותר מפני דבזמן הזה אין מזהרין כ"כ מלילך אחר אשה, דבמה נשתנה הדין בזה בזמן הזה? האם אכשור דרא?

ונראה לומר דאולי כוונתו בזה כדמצינו בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תש"ע (והתשובה מוזכרת בקצרה גם בבאה"ט אה"ע סי' כ"א סק"ב ופ"ת סק"א) שעלה בשם בדעת השואל לחלק בזה ולומר שדין האיסור של הליכה אחורי אשה לא ינהוג בארצות אשר הנשים הולכות מכוסות מכף רגל ועד ראש ואין נגלה ממנה דבר שיוכל האדם להסתכל בו, והגם דהרדב"ז בדברי תשובתו שם דחה חילוק השואל בזה בנימוק דלא נתנו רז"ל דבריהם לשיעורין אלא כל הנשים שוות וכל המקומות שוים, וגם מפני, דאין הטעם בזה משום שמסתכל במקום המגולה ממנה אלא עיקר הטעם הוא מפני שיבוא לידי הרהור על ידי הלכה ותנועותיה כיעו"ש, אבל יתכן שהתה"ד כן סבר שיש מקום של צידוד קולא בזה ועל כן הכריע להקל עכ"פ באשת חבר (שבדאי ג"כ הולכת מכוסה לגמרי מבלי שנגלה ממנה דבר) שישנו נגד זה גם עשה דכבוד תורה, וכן במקום כיבוד אב [או משום דגבי אב אין בכלל כ"כ חשש הרהור].

[ואגב. תמוה בעיני על הרדב"ז שם שכותב הטעם שאמרו בברכות ד' ס"א דלא יהלך אפילו אחורי אשתו, דהוא מפני הרהור ובאשתו נמי איכא הרהור ע"ש, וזה חידוש גדול לומר דבאשתו איכא בכה"ג משום הרהור. ורש"י שם בברכות מפרש הטעם בזה רק דהוא משום דגנאי הדבר. וברמב"ם ושו"ע לא נפסק מזה בכלל. ויעוין באוצה"פ סי' כ"ג אות ח' סק"ד ויש להאריך].

(ג) ועוד יש לומר דכוונת התה"ד היא בכזאת, דלכן שאני זמן הזה מבזמן הקדום, משום דבזמן הקדום לא היתה האשה רגילה ללכת ברחובות קריה והיתה יושבת בירכתי ביתה, וכדברי הרמב"ם בפ"ג מה' אישות הי"א שאין יופי לאשה אלא לישוב בזוית בזה רק דהוא משום דגנאי הדבר. וברמב"ם ושו"ע נפסק ברמ"א באה"ע סי' ע"ג סעי' א' דאשה לא תרגיל עצמה לצאת הרבה שאין יופי לאשה אלא לישוב בזוית ביתה. ולכן הפגישה וההילוך אחריה ברחוב היה מביא ביותר לידי הרהור, אבל משא"כ בזמן הזה שהמציאות לא כן, אלא האשה אינה יושבת בירכתי ביתה כבזמן הקדום ורגילין יותר בראית אשה ברחוב, לכן קלקלתם תקנתם דאין כ"כ עתה חשש הרהור בהליכה אחריה כפי אז ועל כן הקיל התה"ד משום ה"ט עכ"פ באשת חברו ובאמו כנ"ל.

ומעין האמור מצאתי בלבוש או"ח במנהגים שבסוה"ס בסעיף ל' שכותב לבאר שלכן אין נזהרין עכשיו מלברך שהשמחה במעונו במקום שאנשים ונשים רואין זה את זה, דאפשר משום דעכשיו מורגלות הנשים הרבה בין האנשים ואין כאן הרהורי עבירה כ"כ דדמין עלן כקאקי חיוורא מתוך רוב הרגלן בינו וכיון דדשו דשו עיי"ש. אסיים בידידות ובאהבה מוקירו ומכבדו כרו"ע אליעזר יהודא וולדינברג.

תשובת ידידי הגרש"ז שליט"א על האמור ב"ה. מוצש"ק של פ' בראשית. אושר ושלום וכ"ט סלה לידי"ע ומכובדי הגאון המפורסם מוהר"א יהודה ולדנברג שליט"א. אב"ד פעה"ק ירושלים ת"ו.

קבלתי את יקרת מכתבו בערב שב"ק ונהניתי מאד ממה שמצא בלקט יושר, ואמינא לי' יישר ע"ז שהודיע לי מזה כי בשעת הדחק כבר יש על מי לסמוך. ובכוונת דבריו הנראים מקופיא כתמוהים מאד נלענ"ד כמ"ש כתר"ה בסוף דבריו אך קצת באופן אחר. כי מצד הסברא הי' נלענ"ד דמלשון השו"ע פגע אשה בשוק משמע דאין דרכן של נשים להיות בשווקים ורק על דרך מקרה פגע, וכידוע דלפנים הי' דרכן של נשים צנועות להיות בבית כדכתיב כל כבודה בת

מלך פנימה (ומפורסם מהחת"ס דטעמא דנשים אין מדליקות לעצמן נר חנוכה הוא כדי שלא תעמודנה על פתח הבית הסמוך לרה"ר = לרשות הרבים), ולכן כשהולך כנגד אשה אין החשש גדול כי יתבייש להסתכל בה שהרי היא תרגיש בכך, משא"כ לאחריה שהוא רואה ואינו נראה חיישין טפי, ונוסף לזה גם נראה שבזמננו הי' אפשר להזהר מלכת אחורי אשה משא"כ בזמננו הרי אף אם יברח מאחורי אשה ימצא תיכף את עצמו אחורי אשה אחרת, וכמדומה לי שיש מצויות ברוב יתיר מאנשים ומה גם בזמנינו שהפריצות מצויה הרבה ולצערנו הפרוץ מרובה על העומד ואין מתביישים להסתכל באשה גם בפניה, ולכן הי' לע"ד במקום מצוה [או שצריך לעשות כן מצד הנימוס] אין טעם להחמיר בזמננו, ומשום כך שמח לבי מהמציאה שמצא, ואף שבזמן התה"ד המצב היה הרבה יותר טוב מבזמננו, אבל מ"מ יתכן שגם אז כבר היו הנשים מצויות בשווקים ורחובות ובכל מקום שהולך הי' נמצא תמיד אחורי אשה ולכן כתב להקל כן נלע"ד, וכיון דבלא"ה רגיל בי' טובא שפיר מסתבר להקל במקום מצוה. ביקרא דאורייתא ובכל חותמי טובה וברכה שלמה זלמן אויערבאך.